

Náučný chodník Zoborské vrchy

Kraj:	Nitriansky
Okres:	Nitra
Geomorfologická jednotka:	Tribeč
Geologická jednotka:	jadrové pohorie
Chránené územia:	Chránená krajinná oblasť Ponitrie, prírodná pamiatka Svoradova jaskyňa, národná prírodná rezervácia Zoborská lesostep a prírodná rezervácia Žibrica
Prístup:	bus MHD Nitra, Zobor-nemocnica
Východisko:	Nitra-Zobor, turistické rázcestie Zobor, liečebný ústav
Trasy:	Základný okruh: Nitra, Zobor, liečebný ústav - Svoradova jaskyňa - Zobor - inou trasou späť Vedľajšia trasa 1: Nitra, Zobor, liečebný ústav - Plieška - Dražovce, kostol sv. Michala archanjela Vedľajšia trasa 2: Nitra, Zobor, liečebný ústav - Zobor - Trojchotár - Žibrica
Dĺžka, prevýšenie:	Základný okruh: 3,8 km, prevýšenie 310 m Vedľajšia trasa 1: 4,5 km, prevýšenie 180 m (opačne 280 m) Vedľajšia trasa 2: 6,5 km, prevýšenie 530 m (opačne 200 m)
Čas prechodu:	2 / 2 / 3 h
Počet zastávok:	27
Náročnosť:	stredne náročné trasy

Zameranie chodníka: prírodovedné, historické

Typ chodníka: samoobslužný, jeden okruh (základná trasa) a dve línie (vedľajšie trasy), obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasy sú prepojené s rôznymi turistickými značkami a cyklotrasou a čiastočne sú s niektorými súběžné.

Rok otvorenia: 2005

Aktuálny stav: Náučný chodník je v dobrom stave. Náučný chodník nemá osadené informačné panely v teréne.

Textový sprievodca: publikácia Náučný chodník Zoborské vrchy: sprievodca (autori textu: H. Rosinová, J. Košťál a J. Jahn, vyd. Sazan Ponitrie, Nitra, 2005, 61 str.); k dispozícii je v Mestskom informačnom centre Nitra, na Správe CHKO Ponitrie v Nitre a obecných úradoch v Nitrianskych Hrnčiarovciach, Žiranoch a Štitároch

Kontakt: ŠOP SR, Správa Chránenej krajinej oblasti Ponitrie, Samova 3, 949 01 Nitra, tel. 037 / 6515 420

Poznámky: (1) Hlavné informačné panely chodníka sú v Nitre pri liečebnom ústave Zobor a v Dražovciach, Nitrianskych Hrnčiarovciach, Štitároch a Žiranoch. Ostatné zastávky sú v teréne označené tabuľkami s číslom na stĺpikoch. (2) Ďalšie možnosti prístupu na trasy chodníka: bus MHD Nitra, Dražovce alebo bus Štitáre alebo bus a vlak Žirany či Podhorany. (3) Chodník na začiatku vedie zázemím náučného chodníka Zoborský kláštor a v oblasti Pyramídy a Zobora sa stretá s historickým náučným chodníkom Hradisko Zobor.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Nitra. Krajské a okresné mesto v Podunajskej pahorkatine pri najjužnejšom cípe Tribeča na úpätí Zobora na rieke Nitra, počtom obyvateľov piate najväčšie na Slovensku. Vyvinulo sa v mieste významných archeologických lokalít, ako najstaršie mesto na Slovensku sa spomína už okolo roku 830. Stala sa dôležitým, politickým, hospodárskym a kultúrnym centrom veľkomoravských Slovienov ako sídlo Nitrianskeho kniežatstva (v 8. - 12. storočí), rozkvet zažila počas vlády Svätopluka v 9. storočí. Neskôr mesto patrilo Arpádovcom, v roku 1248 sa stalo kráľovským mestom, potom kráľ mesto a hrad daroval nitrianskym biskupom. V rokoch 1633 - 34 ju okupovali Turci. Po druhej svetovej vojne sa rozvíjal najmä chemický, strojársky a potravinársky priemysel. V roku 1952 sa stala centrom slovenského poľnohospodárskeho školstva a vedy. Charakter mestu dodáva svojrázny reliéf - hovorí sa, že je rozložené na siedmich vrškoch: Hradný kopec, Na Vršku (Na Andrášku), Martinský vrch, Kalvária, Šibeničný vrch (Borina), Dražovský kopec a Zobor. Tieto pahorky predstavujú akési pokračovanie výbežku Tribeča ponorené pod sedimenty Podunajskej pahorkatiny, resp. vyčnievajúce z nich. Pre svoju osobitosť a výraznosť tvoria samostatnú geomorfologickú časť Nitrianskej pahorkatiny - Nitrianske vršky. Dominantou mesta je Nitriansky hrad, ktorého komplex - od roku 1962 národná

kultúrna pamiatka - tvorí katedrála, biskupský palác, hradby a hospodárske budovy.

Zoborské vrchy, resp. správne **Zobor**. Zobor je najjužnejší geomorfologický podcelok jadrového pohoria Tribeč medzi Nitrou a Žirami, resp. Huntáckou dolinou (medzi Žirami a Podhorami), ktorá ho zreteľne oddeľuje od zvyšku pohoria s podcelkami Jelenec, Veľký Tribeč a Rázdiel. Patrí k nemu aj odľahlý Koliňanský vrch východne od Žibrice. Najvyššími vrchmi podcelku sú Žibrica (617 m) na severe a Zobor (587 m) na juhu. Z diaľky masív Zobora siluetou klamlivo pripomína dvojicu sopiek. V jadre ho budujú prvohorné horniny, najmä hlbinné vyvreliny ako granodiorit, ktoré sú z veľkej časti prekryté horninami druhohorného obalu - vápencami a kremencami. Vápence sú tu skrasovatelé a vyskytujú sa v nich jaskyne, napr. najznámejšia z nich Svoradova jaskyňa nad bývalým Zoborským kláštorom - ktorého ruiny sú súčasťou areálu liečebného ústavu -, ďalej Skryšná diera, Jazerná Žibrica, Malá Žibrica, Zvislá jaskyňa na Žibrici, Jaskyňa pri kostole a Malá jaskyňa pri kostole (obe posledne v Koliňanoch). Územie je okrem geologických a geomorfologických zvláštností výnimočné výskytom mnohých vzácnych a suhomilných rastlín a živočíchov, ale aj históriou osídlenia či krajinnými scenériami. Väčšia časť jeho plochy je preto územím európskeho významu Zobor (súčasť sústavy Natura 2000). Na Pyramíde (554 m n. m.) - predvrchole Zobora s výhľadom nad mestom Nitra - od 80. rokov 20. storočia stojí dnes 64 m vysoký rádiový a televízny vysielateľ Nitra-Zobor, z pôvodného prebudovaný v roku 1993. V rokoch 1970 - 1993 k vysielateľu viedla z mesta sedačková lanovka Nitra - Zobor.

Prírodná pamiatka Svoradova jaskyňa. Chránené územie nad Nitrou na západnom svahu Zobora v Tribeči vyhlásené v roku 1994 na ochranu 30 m dlhej fluviokrasovej jaskyne ležiacej na juhozápadnom okraji národnej prírodnej rezervácie Zoborská lesostep. Jaskyňa je pomenovaná podľa pustovníka Svorada, ktorý v nej býval začiatkom 11. storočia. Je verejnosti voľne prístupná.

Národná prírodná rezervácia Zoborská lesostep. Chránené územie v južnej časti Tribeča na južne a západne orientovaných svahoch v oblasti Zobor - Plieška severne nad Nitrou vyhlásené v roku 1952 na ochranu teplomilných skalných, stepných a lesostepných spoločenstiev. Je časťou plošne rozsiahlejšieho územia európskeho významu Zobor (súčasť sústavy Natura 2000).

Kostol svätého Michala Archanjela v Dražovciach. Románsky jednolodový kostolík s polkruhovou apsidou a vežičkou na západnom priečelí stojaci na plošine nad strmým okrajovým svahom Tribeča nad širokou nivou Nitry a Dražovcami, dnes mestskou časťou Nitry. Bol vybudovaný v prvej polovici 11. storočia v areáli bývalého hradiska osídleného už v praveku na dobre zachovanej poriečnej rovni rieky Nitra z konca terciéru. Bol prestavovaný v 12., 13. 15. - 16. a 18. storočí. Svätá omša sa tu slúži len raz do roka, a to 29. septembra, v deň sviatku sv. Michala archanjela. Od roku 1963 je národnou kultúrnou pamiatkou.

Prírodná rezervácia Žibrica. Chránené územie v južnej časti Tribeča v oblasti vrchu Žibrica (617 m n. m.) západne od Koliňan vyhlásené v roku 1954 na ochranu cenných biotopov stepných, lesostepných a lesných spoločenstiev rastlín a živočíchov. Je časťou plošne rozsiahlejšieho územia európskeho významu Zobor (súčasť sústavy Natura 2000). Je tiež významnou archeologickou lokalitou s hradiskom z halštatskej až slovanskej doby. Vo veľkolome Žibrica za severovýchodnou hranicou rezervácie sa ťaží vápenec pre vápenku v Žirani, ktorá tu pracuje od roku 1959.

Prírodná rezervácia Lupka. Chránené územie na južnom okraji Tribeča pri severozápadnom okraji Nitry vyhlásené v roku 1954 na ochranu xerothermných spoločenstiev s výskytom chránených a iných zriedkavých druhov rastlín a živočíchov na západných svahoch a vrcholovej časti vrchu Lupka (249 m n. m.), budovaných rôznymi druhmi triasových a jurských vápencov, dolomitov, kremencov a pieskencov. Kryje sa s územím európskeho významu Lupka (súčasť sústavy Natura 2000).

Chránený areál Huntácka dolina. Chránené územie v južnej časti Tribeča na rozhraní jeho

podcelkov Zobor a Jelenec medzi Žiranmi a Podhoranmi vyhlásené v roku 2000 na ochranu ojedinelého geomorfologického fenoménu - fluviálne modelovanej časti doliny potoka Hunták, odrážajúcej zmeny a podmienky evolúcie stredohorského reliéfu.

Chránená krajinná oblasť (CHKO) Ponitrie. Chránené územie vyhlásené v roku 1985 v dvoch susediacich - geologicky a tým aj inak odlišných - horských celkoch Tribeč a Vtáčnik zhruba medzi Nitrou a líniou Prochoť - Podhradie pretiahnutého tvaru v dĺžke cca 55 km. **Tribeč**, ako jadrové pohorie, budujú najmä kryštalicke bridlice, granodiority, vápence, dolomity a kremence. Jeho morfológicky osobitým a ojedinelým elementom sú 400 až 600 m vysoké nápadne čnejúce „hôrky“ lemujúce jeho ústredný chrbát od východu (napr. Plieška, Dúň, Veľký Lysec, Ploská, Člnok - Hôrka - Skalka) i západu (napr. Veľká skala, Hrdovická, Háj, Tábor). Sú to kvesty, ktoré vznikli na uklonených vrstvách relatívne voči okoliu odolnejších hornín - kremencov a vápencov. Veľkým Tribečom dosahuje maximálnu nadmorskú výšku 829 m. V dôsledku toho väčšinu územia porastajú dubovo-hrabové a dubové, vo vyšších polohách i bukové lesy a zväčša teplomilné rastlinné spoločenstvá so vzácnymi druhmi, napr. peniažtek slovenský, hrdobárka páchnuca, hrachor benátsky, kosatec nízky, hlaváčik jarný, poniklec veľkokvetý, ľalia zlatohlavá. Zhruba na línii Veľké Pole - Radobica naň severovýchodným smerom nadväzuje vulkanické pohorie **Vtáčnik**, budované najmä andezitmi a ich pyroklastikami, dosahujúce výšku 1 346 m (vrch Vtáčnik). To je príčinou, že v ňom prevažujú bukové a bukovo-jedľové lesy, v najvyšších polohách bukové porasty krovitého vzrastu, tzv. listnatá „kosodrevina“ s pôvodným smrekom a horskými druhmi (napr. mačucha cesnačkovitá, kamzičník rakúsky, chlpaňa lesná, iskerník platanolistý, prilbica moldavská a pozoruhodná škarda sibírska). Faunu CHKO reprezentujú: rys, mačka divá, jelenia, v nižších polohách srnčia a diviacia zver, hojná je introdukovaná danielia a muflónia zver. Vzácnymi dravecami sú tu: orol kriklavý, orol kráľovský, hadiar krátkoprstý a včelár obyčajný. Veľmi vzácny (vo Vtáčniku) je jariabok hôrny. V rámci CHKO leží viacero rôzne veľkých území európskeho významu (najrozsiahlejšie sú Vtáčnik na severnom konci a Zobor na južnom) a rozsiahlu centrálnu časť Tribeča s jeho západným okolím tvorí chránené vtáčie územie Tribeč (obe kategórie sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Názvy informačných panelov

Základný okruh - smer Zobor a späť

1. História
2. Svoradov prameň
3. Svoradova jaskyňa
4. Odkryv na vozovej ceste
5. Tri duby
6. Kroviny
7. Hradisko Zobor
8. Turistické značenie
9. Pyramída
10. Zobor
11. Pohorie Tribeč
12. Stepné živočíchy
13. Národná prírodná rezervácia Zoborská lesostep
14. Kyslomilná vegetácia kremencov

Vedľajšia trasa 1 - smer Dražovce

1. Rastliny, ktoré milujú teplo (15)

2. Borovice v Zoborských vrchoch (16)
3. Vinice (17)
4. Dražovský kostolík (18)

Vedľajšia trasa 2 - smer Žibrica

1. Kozie chrbty (19)
2. Rastliny dubovo-hrabových lesov (20)
3. Lesné dreviny (21)
4. Lesnícke značky (22)
5. Vtáky listnatých lesov (23)
6. Prírodná rezervácia Žibrica (24)
7. Živočíchy listnatých lesov (25)
8. Hradisko Žibrica (26)
9. Mraveniská (27)

